

Plzeň és Mons – Európa kulturális fővárosai 2015-ben

Ez évben a söréről, gyáripáráról híres és Karel Gott, az aranytorkú énekes szülővárosaként ismert nyugat-csehországi Plzeň és a belgiumi Mons, Hainaut tartomány fővárosa nevezheti magát Európa kulturális fővárosának. A cím 1985 óta létezik, akkor Athén, azóta pedig több mint ötven európai város kapta meg, 2007-től minden évben kettő. A kulturális fővárosok programsorozataikkal Európa szellemi sokszínűségére igyekeznek felhívni a figyelmet.

Az Európa kulturális fővárosa címet az Európai Unió ítéli oda egy évre. Ez idő alatt az adott város lehetőséget kap szellemi életének és kulturális fejlődésének bemutatására. Számos európai város – köztük 2013-ban Pécs, a németországi Essennel megosztva – használta fel ezt a címet arra, hogy megújítsa kulturális életét, s hogy ismertté tegye magát Európa-szerte. A programot 1985-ben indította útjára az Európai Unió Tanácsa Melina Mercouri világhírű színésznő, akkori görög kulturális miniszter és francia kollégája, Jack Lang javaslatára. A kezdeményezés azóta egyre sikeresebbé vált. 1990-ben útjára indult az *Európai Kulturális Hónap* program is, ami hasonló a Kulturális fővároshoz, de rövidebb ideig tart. Közép- és kelet-európai országok részére lett kitalálva. Az addig Európa városa címet viselő programot 1999-ben keresztelték át az *Európa kulturális fővárosa* névre, így ezt a címet az írországi Cork városa viselhette először. 2000-ben kivételesen kilenc fővárost választottak. A 2005 és 2019 közötti időszakra új kiválasztási módszert vezettek be: a két időpont között minden tagországnak lehetősége lesz arra, hogy egyik városa megkapja a címet, amellyel 2007-től évente egyszerre két város büszkélkedhet. Jóllehet csak a tagállamok városai kaphatják meg a címet, a Tanács évente még egy nem EU-tag városnak is odaítélheti, amennyiben ezt a javaslatot a Tanácsban egyhangúlag támogatják.

Plzeň

Az elsősorban söréről ismert 170 ezres lakosú Plzeň (németül: Pilsen) Csehország negyedik legnagyobb városa, Nyugat-Csehország közigazgatási, művelődési és gazdasági központja. Prágától 90 kilométerre, nyugatra található. A város a Mže, a Radbuza, az Úslava és az Úhlava folyók találkozásánál fekszik. 1295-ben *II. Vencel* alapította – bár először 976-ban említik a települést –, s a bajor-, a szászországi és a prágai utak védelmére szolgált. 1468-ban itt nyomtatták az első cseh nyelvű könyvet. A város a XIX. századra Prága után a legfontosabb településnek számít Csehországban. Itt már 1840-ben modern sörgyárat alapítottak – ez lett a Pilsner Urquell –, 1869-ben megalakult a Škoda gépgyár (csehül azt jelenti a neve, hogy *kár*). 1877-ben adták át a városi vasútállomást, 1899-ben pedig már villamos is járta az utcáit. A városközpont régóta kulturális örökségi védelem alatt áll.

Városháza (Plzeň)

Tornászcsarnok

Plzeň *Harangok szimfóniája* elnevezésű színes és izgalmas ünnepséggel nyitotta meg hivatalosan Európa kulturális fővárosaként kapuit a világ előtt. A város több mint hat-száz kulturális rendezvényvel készült. A kínálatban színházi előadások, koncertek, kiállítások, szabadtéri rendezvények is szerepelnek. A nyitóműsor elején, a történelmi főtéren (náместí Republiky, azaz Köztársaság tér) találkozott az a Plzeň különböző pontjairól elindult négy, nagy színes, allegóriás kocikkal és történelmi kosztümös szereplőkkel tarkított menetoszlop, amely a város négy folyóját jelképezte. Az ünnepség csúcspontját David *Dimitri* svájci kötél-táncos fellépése jelentette. A kötél-táncos a fő-tér felett mintegy 40 méteres magasságban kifeszített 240 méter hosszú kötélen átment a katedrális tornyához, melynek 70 év után első ízben megkondultak harangjai. Az öt harang a második világháborúban meg-rongálódott, illetve elpusztult. Felújításuk költségeit gyűjtés és közadakozás keretében szedték össze.

A nyitóprogram főrendezője Petr *Forman*, Miloš *Forman* Oscar-díjas filmrendező fia volt. Összesen mintegy százötven hazai és külföldi művész lépett fel, miközben az egész városközpontban nagyszabású fény-játékokat rendeztek. Ezek keretében meg-elevenedtek a város szempontjából kulcs-fontosságú történelmi események, illetve a városban született nagy személyiségek. A *Plzeň 2015* elnevezésű programsorozat keretében a későbbiek-ben egyebek között fellép a legendás *Lynyrd Skynyrd* amerikai rockegyüttes. Az érdeklődők megtekinthetnek egy nagyszabású európai dizájnkiállítást és megismerkedhetnek a városban született Jiří *Trnka* (1912-1969) világhírű cseh képzőművész és bábfilm-es alkotásaival, valamint életével is. Jiří *Suchánek* projektigazgató közölte, hogy a *Plzeň 2015* költségvetése mintegy 430 millió korona (4,8 milliárd forint). Ehhez a város 220 millióval, a cseh kulturális tárca pedig százmillióval járult hozzá, míg a régió 45 milliót adott. Plzeň már a második cseh város, amely Európa kulturális fővárosa lett: 2000-ben Prága viselte ezt a tisztséget.

Mons

Mons (flamandul: Bergen) 93 ezres lakosú város Val-lóniában, Belgium frankofón részén. A város neve a „Montes” szóból származik, amely azt a hegyet jelölte, ahol a római kori erődítményt építették. Mons városa már az őskor óta lakott, az első írásos feljegyzések a római időkből valók. A történelem viharai nem kímélték a települést, amely gyakran cserélt gazdát (országot), és jó néhány csata is zajlott itt – köztük a brit haderők egyik leghíresebb ütközete az I. világháború során. Ma az itteni, hatalmas ki-

A sörgár

A sörgár múzeumának udvarán szabadtéri rendezvényeket szerveznek és ajándéküzleteket üzemeltetnek (I. F. felvételei)

Városháza (Mons)

terjedésű támaszponton található a NATO európai erőinek főparancsnoksága. Szénbányái miatt Belgium egyik fontos iparterülete volt, ma kulturális és kereskedelmi központ. Mons fő látnivalói közé tartozik a Sainte-Waudru Székesegyház (Szent Valdetrut), amely a brabant gótikus építészet szép példája. Kincstárában Belgium legszebb egyházi gyűjteményét őrzi. A város jelképe a világörökségi védelmet élvező barokk harangtorony, melynek 49 harangja 15 percenként szólal meg. A város gyönyörű főtere, a Grand Place a politikai és a társadalmi élet színtere. A teret uraló impozáns városházát Mathieu de Layens tervei nyomán kezdték helyreállítani, akinek nevéhez a világ egyik legszebb gótikus épülete, a leuveni városháza is kötődik. A főbejárat előtt ne felejtjük el megsimogatni Mons „kabaláját”, a kis ülő majmot! Ha bal kézzel tesszük, a hiedelem szerint szerencsét hoz.

Monsban az Európa Kulturális Fővárosa program keretében több mint háromszáz kulturális projektet, köztük hús nagyszabású kiállítást valósítanak meg tizennyolc másik belga, illetve francia várossal és huszonnégy kulturális intézménnyel együttműködve. A *Van Gogh au Borinage. La naissance d'un artiste* című tárlaton hetven művet mutatnak be a németalföldi festőtől, aki 1878 és 1880 között a Mons melletti Borinage bányászfaluban élt és alkotott. Otthonát most a látogatók is megtekinthetik. A városvezetés, élén a polgármesterrel, Elio di Rupóval – aki négy éve miniszterelnökséget is vállalt –, az eseménysorozat előkészületeként számos nagyberuházást indított. Ám a hullámos vonalairól ismert sztárépítész, Santiago Calatrava tervezte új pályaudvar jó esetben csak 2018-ra készül el, sajtóhírek szerint az eredeti költségek háromszorosáért, az egyik fő látványosságnak szánt gigantikus szabadtéri installáció pedig a nyitás előtt dőlt össze. A szintén neves Daniel Li-

beskind által tervezett kongresszusi központot időre befejezték. Mons vezetése azonban nemcsak a klaszszikus értelemben vett kultúrát szeretné bemutatni, hanem egyúttal a város újrapozicionálásáért is tenni akar, társadalmi és gazdasági átalakulást kezdeményezve. Már most is számos informatikai nagyvállalat települt ide – köztük a legnagyobb nevekkel –, az egykori bányászváros új, „szilikonvölgy” arculatát így szeretnék kiteljesíteni.

A programsorozat mottója „Where technology meets culture” – vagyis *Ahol a technológia és a kultúra találkozik*. A programok célja, hogy a város gazdag történelmi és kulturális öröksége a mindennapok részévé váljon. Remek alkalom, hogy a városhoz köthető négy emblemikus figura: *Szent György*, *Paul Verlaine*, *Van Gogh* és *Orlando di Lasso* életművét, művészetét újra felfedezzük. Monsban öt új múzeumot nyitnak, közülük egy a térség történetét mutatja be a két világháború idején, az MMM (Mons Memorial Museum) pedig a hadtörténelmi témák iránt érdeklődőknek nyújthat izgalmas csemegét.

Vízer Balázs

Kongresszusi Központ, Mons

Mons főtere
a Városházával